

Dosarul nr. 3rh-93/18

prima instanță: Curtea de Apel Chișinău (Domnica Manole)

instanța de recurs: Curtea Supremă de Justiție (Valeriu Arhip, Valeriu Doagă, Iulia Cimpoi)

ÎNCHEIERE

17 octombrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Valeriu Doagă
Tamara Chișca-Doneva
Nina Vascan

examinând cererea de revizuire depusă de Iacob Guja și reprezentantul acestuia Vitalie Zama,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iacob Guja împotriva Procuraturii Generale a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ,

împotriva deciziei din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție, prin care s-a respins recursul declarat de Iacob Guja și s-a menținut hotărârea din 17 decembrie 2008 a Curții de Apel Chișinău,

constată:

La 10 iulie 2008, Iacob Guja a depus cerere de chemare în judecată împotriva Procuraturii Generale a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ.

În motivarea acțiunii a invocat că, în anul 2001 a fost angajat în cadrul Procuraturii Generale în funcția de specialist principal pentru relații cu mijloacele de informare în masă, iar ulterior a fost desemnat în funcția de șef al Secției relații cu mijloacele de informare în masă. La 03 martie 2003, a fost concediat. Nefiind de acord cu concedierea sa, el a înaintat acțiune în instanța de judecată cu privire la restabilirea în funcția deținută anterior și încasarea salariului restant.

Prin hotărârile judecătorești naționale, acțiunea sa a fost respinsă. Însă, prin hotărârea din 12 februarie 2008 a Marii Camere a CtEDO s-a constatat că concedierea lui Iacob Guja pentru răspândirea scrisorilor constituie o ingerință a autorității publice în libertatea de exprimare, garantat de art. 10 §1 din Convenție.

La 11 martie 2008, Iacob Guja a depus cerere de revizuire împotriva deciziei din 26 noiembrie 2003 a Curții Supreme de Justiție.

Prin încheierea din 30 aprilie 2008 a Curții Supreme de Justiție a fost admisă cererea de revizuire depusă de Iacob Guja și s-a casat decizia din 26 noiembrie 2003 a Curții Supreme de Justiție.

Prin decizia din 28 mai 2008 a Curții Supreme de Justiție recursul său a fost admis și s-a casat hotărârea din 16 septembrie 2003 a Curții de Apel Chișinău,

fiind emisă o hotărâre nouă de admitere a acțiunii, prin care s-a anulat ordinul de concediere și s-a restabilit Iacob Guja în funcția anterior deținută.

Astfel, prin ordinul nr. 523-p din 05 iunie 2008, a fost restabilit în funcția de șef al Secției relații cu mijloacele de informare în masă a Procuraturii Generale, începând cu 28 mai 2008. La 16 iunie 2008, Procuratura Generală i-a adus la cunoștință conținutul ordinului nr. 551-p, prin care a fost demisionat din funcție în temeiul art. 14 al. (8) din Legea serviciului public.

În această ordine de idei, Iacob Guja a apreciat acțiunile Procuraturii Generale ca fiind ilegale, deoarece aceasta nu s-a conformat art. 46 din Convenție, și anume principiului „Forței obligatorii și executorii a hotărârilor”.

Iacob Guja a solicitat anularea ordinului nr. 551-p emis de Procuratura Generală la 16 iunie 2008; restabilirea în funcția deținută anterior; încasarea salariului mediu pentru absența forțată de la lucru și încasarea sumei de 100 000 de lei, cu titlu de reparare a prejudiciului moral cauzat.

Prin hotărârea din 17 decembrie 2008 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 46, 47-49), acțiunea depusă de Iacob Guja a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție (f.d. 69, 70-74), a fost respins recursul declarat de Iacob Guja și s-a menținut hotărârea din 17 decembrie 2008 a Curții de Apel Chișinău.

Soluția primei instanțe s-a întemeiat pe dispozițiile art. 14 alin. (8) din Legea serviciului public.

În consolidarea soluțiilor sale, Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție au reținut că, începând cu data de 08 februarie 2007, a fost numit un nou conducător al Procuraturii Generale. Astfel, prin prisma art. 14 alin. (8) din Legea serviciului public, începând cu 10 iunie 2008, acesta dispunea de dreptul legal de a înceta, prin demisionare, activitatea lui Iacob Guja.

La 18 iulie 2008, Iacob Guja și reprezentantul acestuia Vitalie Zama a declarat revizuire împotriva deciziei din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție (f.d. 76-78), în temeiul art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă.

În motivarea revizuirii a indicat că, la 27 februarie 2008, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a adoptat și pronunțat hotărâre pe cauza Guja v. Republica Moldova Nr. 2 (cererea nr. 1085/10), prin care a declarat că a avut loc violarea articolului 10 din Convenție.

În acest sens, revizuentul a notat că Înalta Curte a constatat că modul în care autoritățile au executat decizia din 28 mai 2008 a Curții Supreme de Justiție de restabilire a reclamantului, precum și tratamentul la care a fost supus acesta pe durata a zece zile a angajării sale, denotă că noua concediere a lui Iacob Guja nu a fost rezultatul unei noi și irelevante dispute de muncă, ci mai degrabă o continuare a măsurilor de represiune pentru whistle-blowing-ul din 2003.

Astfel, Curtea a conchis că noua concediere a lui Iacob Guja constituie o ingerință în dreptul acestuia la libertatea de exprimare.

Curtea a ajuns la concluzia că, prin prisma articolului 10 § 2 din Convenție, noua ingerință nu era necesară într-o societate democratică, Procuratura Generală continuând măsurile sale de represiune împotriva reclamantului pentru informare.

În conjunctura relevată, revizuentul a menționat că dorește să obțină casarea hotărârilor judecătorești naționale emise contrar Convenției, și redeschiderea procedurii judiciare, cu ulterioara admitere a acțiunii și anulare a ordinului de concediere a sa din funcție.

Revizuentul Iacob Guja a solicitat admiterea cererii de revizuire; casarea deciziei din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție; rejudecarea cauzei în ordine de recurs, cu casarea deciziei din 17 decembrie 2008 a Curții de Apel Chișinău și emiterea unei hotărâri noi, prin care să fie admisă acțiunea sa, să fie recunoscut ilegal și anulat ordinul nr. 551-p emis la 16 iunie 2008 de Procurorul General, restabilirea lui Iacob Guja în funcția anterior deținută și încasarea salariului mediu pentru lipsa forțată de la muncă, începând cu data concedierii și până la restabilirea la locul de muncă.

Examinând cererea de revizuire, prin prisma criticilor formulate de Iacob Guja și în limitele temeiurilor de drept invocate de acesta, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că aceasta urmează a fi admisă și casată decizia din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție, cu transmiterea cauzei pentru rejudecare în ordine de recurs, din motivele ce succed.

În conformitate cu art. 446 alin. (1) din Codul de procedură civilă, pot fi supuse revizuirii hotărârile, ordonanțele, încheierile, și deciziile irevocabile ale tuturor instanțelor judecătorești, în condițiile prezentului capitol.

Articolul 448 din Codul de procedură civilă statuează în alineatul (2) că cererea de revizuire împotriva unei hotărâri care, fiind supusă căilor de atac, a fost menținută, modificată sau casată, emițându-se o nouă hotărâre, se soluționează de instanța care a menținut, a modificat hotărârea sau a emis o nouă hotărâre.

În conformitate cu art. 453 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, după ce examinează cererea de revizuire, instanța emite încheiere de admitere a cererii de revizuire și de casare a hotărârii sau deciziei supuse revizuirii.

În debut, Colegiul consideră oportun de a evoca faptul că, revizuirea este o cale extraordinară de atac – de retractare, prin intermediul căreia se poate obține desființarea unei hotărâri judecătorești irevocabile și redeschiderea procedurii judiciare, în cazurile expres determinate de lege, dar și cu respectarea principiilor fundamentale ale unui proces echitabil.

Urmează a fi notat că unul din aspectele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care cere *inter alia* ca atunci când instanțele judecătorești dau o apreciere finală unei chestiuni, constatarea lor să nu mai poată fi pusă în discuție. Securitatea raporturilor juridice presupunând respectarea principiului *res judicata*, adică principiul caracterului irevocabil al hotărârilor judecătorești. Acest principiu cere ca nicio parte să nu aibă dreptul să solicite revizuirea unei hotărâri irevocabile și obligatorii doar cu scopul de a obține o reexaminare și o nouă determinare a cauzei.

La caz, este imperioasă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a reiterat că competența instanțelor de revizuire care trebuie exercitată întru corectarea erorilor judiciare și omisiunilor justiției, dar nu pentru a efectua o nouă examinare. Revizuirea nu trebuie considerată un apel camuflat, iar simpla existență a două opinii diferite cu privire la aceeași chestiune nu este un temei de reexaminare. O derogare de la acest principiu este justificată doar atunci când este necesară, datorită unor circumstanțe esențiale și convingătoare (Brumărescu v. România, nr. 28342/95, § 61-62 și Roșca v. Moldova, nr. 6267/02, §24-25, Riabîh v. Rusia, § 52).

Astfel, legiuitorul național a permis o derogare de la principiul *res judicata*, doar în cazurile când această derogare este necesară, datorită unor circumstanțe esențiale și convingătoare.

Or, în esență, scopul instituției revizuirii este de a îndrepta (repara/înlătura) unele greșeli comise la îndeplinirea actului de justiție, pentru neregularități ce s-au săvârșit dintr-o împrejurare, neimputabilă instanței, sau dintr-un motiv neimputabil părților, și care de obicei sunt descoperite ulterior adoptării hotărârii judecătorești.

Prin urmare, redeschiderea unui proces civil este condiționată de respectarea exigențelor de exercitare a căii extraordinare de atac prevăzute expres în Codul de procedură civilă, iar scopul urmărit de titular nu trebuie să rezide în reexaminarea cauzei în vederea pronunțării unei noi hotărâri favorabile sie.

Reieșind din ipoteza relevantă, Colegiul decelează că legiuitorul a prevăzut mecanisme ce acordă posibilitatea desființării hotărârilor judecătorești irevocabile, în cazul în care urmează a fi corectate anumite erori judiciare și omisiuni în cadrul îndeplinirii justiției. Revizuirea fiind o cale de retractare și nu de reformare a hotărârii, astfel încât redeschiderea procesului având loc doar în baza unor temeuri strict prevăzute de lege.

Astfel, revizuirea fiind o cale de retractare și nu de reformare a hotărârii, în cadrul acesteia, redeschiderea procesului are loc doar în baza unor temeuri strict prevăzute de lege, *in concreto* stipulate la art. 449 din Codul de procedură civilă.

În condițiile speței, Iacob Guja a depus cerere de revizuire în baza art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă, întemeind-o pe hotărârea din 27 februarie 2018 a Curții Europene a Drepturilor Omului adoptată în cauza Guja v. Republica Moldova Nr. 2 (cererea nr. 1085/10).

În conformitate cu art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă, revizuirea se declară în cazul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat, printr-o hotărâre, fie Guvernul Republicii Moldova a recunoscut, printr-o declarație, o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale care poate fi remediată, cel puțin parțial, prin anularea hotărârii pronunțate de o instanță de judecată națională.

Colegiul notează că invocarea acestui temei de declarare a revizuirii impune necesitatea respectării a două condiții: 1) să fie raportat la consecințele grave ale încălcării drepturilor sau libertăților fundamentale și care continuă să se producă; și 2) imposibilitatea remedierii consecințelor produse în alt mod decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

Respectiv, acest temei de revizuire este aplicabil în situația în care este necesară reabilitarea cetățenilor în drepturile și libertățile fundamentale încălcate printr-un act judecătorec de dispoziție irevocabil, acest fapt fiind constatat printr-o hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului.

În sensul temeiului de revizuire prevăzut de art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă, pentru aplicarea acestuia urmează a fi constatată legătura de cauzalitate între actul judecătorec de dispoziție supus revizuirii și drepturile și libertățile fundamentale declarate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului urmează ca fiind violate.

Implicit circumstanțelor cauzei, instanța de revizuire taxează că, prin hotărârea din 27 februarie 2018 a CtEDO, în baza căreia Iacob Guja își întemeiază revizuirea, s-a constatat încălcarea articolului 10 din Convenție.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că dat fiind faptul că după ce a constatat prin hotărârea din 12 februarie 2008 o încălcare a libertății lui Iacob Guja de exprimare cu privire la prima sa concediere, reclamantul a fost concediat a doua oară de la locul său de muncă.

Înalta Curte a considerat că există suficiente motive pentru a se conchide că a doua concediere a reclamantului de la locul de muncă nu era legată de un litigiu obișnuit de muncă, ci avea toate caracteristicile unor represalii pentru acțiunile sale de dezvăluire a scrisorilor în anul 2003. De fapt, Procurorul General nu a încercat nici măcar să creeze impresia unei simple dispute de muncă, în schimb a acționat astfel încât să dea impresia că reclamantul nu mai era binevenit să lucreze la vechiul său loc de muncă.

Aici, Curtea a subliniat faptul că obligația de repunere în drepturi nu împiedică concedierea ulterioară dintr-un alt motiv justificat, fără legătură însă cu demiterea inițială.

Având în vedere cele expuse, Curtea a considerat că concedierea reclamantului de la lucru din iunie 2008 a constituit o „ingerință a unei autorități publice” în dreptul lui Iacob Guja la libertatea de exprimare, protejată de articolul 10 § 1 din Convenție. O asemenea ingerință reprezintă o încălcare a articolului 10 dacă nu este „prevăzută de lege”, dacă nu urmărește unul sau mai multe scopuri legitime și dacă nu este „necesară într-o societate democratică” pentru realizarea acestor scopuri.

Deopotrivă, Curtea nu a considerat necesar să se pronunțe cu privire la legalitatea intervenției autorităților și la scopul legitim al acesteia. În ceea ce privește caracterul „necesar într-o societate democratică”, Curtea nu a identificat niciun motiv să se distanțeze de constatările sale cuprinse în §§ 80-97 ale hotărârii din 12 februarie 2008 adoptate pe cauza Guja v. Moldova (cererea nr. 14277/04).

În plus, ceea ce a avut o importanță deosebită pentru Curte în cauza de față este faptul că instanțele naționale nu au reacționat în vreun fel la afirmațiile reclamantului potrivit cărora concedierea sa reprezintă, de fapt, o încercare a autorităților de a scăpa de un angajat incomod, date fiind evenimentele din 2003. Or, instanțele naționale nu au dat atenție afirmațiilor reclamantului cu privire la tratamentul la care fusese supus în timpul celor zece zile de angajare. Instanțele nu au examinat dacă concedierea reclamantului a constituit o ingerință în drepturile acestuia garantate de articolul 10 sau dacă decizia de concediere a reclamantului în baza art. 14 alin. (8) din Legea privind serviciul public a fost una justificată, conform articolului 10 § 2 din Convenție, având în vedere evenimentele din 2003 și hotărârea CtEDO din 12 februarie 2008 adoptată pe cauza Guja v. Moldova.

Finalmente, Curtea a reținut că, în loc să-și îndeplinească rolul principal în cadrul sistemului de protecție al Convenției, prin examinarea factorilor fundamentali și esențiali din perspectiva Convenției, instanțele naționale s-au limitat la verificarea formalităților precum acordul dat de sindicate și aplicabilitatea art. 14 alin. (8) din Legea privind serviciul public în situația reclamantului.

La caz, Colegiul reiterează că în conformitate cu articolul 46 § 1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, Înaltele Părți Contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive

ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

În acest sens, la 19 ianuarie 2000, în cadrul reuniunii a 694-a a Delegațiilor Miniștrilor, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea nr. R (2000) 2 „Cu privire la reexaminarea sau redeschiderea unor cauze la nivel național în urma hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului”. Potrivit acestei Recomandări, ține de autoritățile competente ale Statului pârât să decidă care sunt măsurile cele mai potrivite pentru a realiza *restitutio in integrum*, luând în considerație mijloacele disponibile conform sistemului de drept național.

Astfel, Colegiul notează că, la nivel intern, mecanismul de asigurare a realizării principiului *restitutio in integrum*, în conformitate cu articolul 46 § 1 din Convenție, este desființarea în temeiul art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă a hotărârii judecătorești care a adus violarea articolului 10 din Convenție în privința lui Iacob Guja.

Însă, aplicarea acestui temei de redeschidere a procedurii judiciare, este justificată doar în cazul în care:

1) partea lezată continuă să suporte consecințe negative în urma hotărârii naționale, și care nu pot fi compensate prin satisfacție echitabilă, și care nu pot fi înlăturate decât prin redeschiderea procedurii judiciare și rejudecarea cauzei;

2) din hotărârea Curții rezultă că: a) decizia internă atacată contravine în fond Convenției; b) încălcarea constatată este cauzată de erori sau deficiențe de procedură de o astfel de gravitate care ar provoca un dubiu serios față de rezultatul procedurii interne atacate.

În această ordine de idei, coroborând concluziile Curții Europene a Drepturilor Omului din hotărârea adoptată în cauza Guja v. Moldova Nr. 2, se deduce că, în speță, sunt întrunite elemente necesare pentru aplicarea prevederilor art. 449 lit. h) din Codul de procedură civilă, deoarece a fost stabilită o legătură de cauzalitate directă între decizia din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție și drepturile, garantate de articolul 10 din Convenție, ce i-au fost încălcate lui Iacob Guja.

Astfel, pentru a obține o reparație, cel puțin parțială, a drepturilor ce i-au fost încălcate lui Iacob Guja prin decizia din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție, se impune necesitatea desființării acestui act judecătoresc de dispoziție. Or, în condițiile circumstanțelor constatate de Curte, este necesară repunerea părții lezate, pe cât e posibil, în aceeași situație în care s-a aflat înainte de violarea Convenției (*restitutio in integrum*).

Respectiv, având în vedere că prin hotărârea Curții Europene nu s-a stabilit temeinicia sau netemeinicia hotărârii judecătorești naționale, ci doar violarea articolului 10 din Convenție, Colegiul conchide că în condițiile speței, repararea prejudiciului cauzat lui Iacob Guja poate fi efectuat, în primul rând, prin modificarea hotărârii judecătorești naționale. Astfel, Iacob Guja fiind readus în aceeași situație în care s-a aflat înainte de violarea Convenției.

În acest sens, este imperioasă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Papamichalopoulos și alții v. Greciei, în care Curtea a notat că „o hotărâre care constată o încălcare implică pentru statul pârât obligațiunea juridică de a înceta încălcarea dreptului și de a lichida consecințele încălcării în așa mod încât să restabilească pe cât se poate situația anterioară”.

În corolar, cu titlu de consecință și întru eliminarea disensiunii create, precum și în sensul repunerii lui Iacob Guja în aceeași situație în care s-a aflat

înainte de violarea Convenției, Colegiul vădește necesitatea de a casa decizia din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție și de a redeschide procedura judiciară în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iacob Guja împotriva Procuraturii Generale a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ, pentru rejudecare în ordine de recurs.

În conformitate cu articolul 46 § 1 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale și art. 453 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

dispune:

Se admite cererea de revizuire depusă de Iacob Guja și reprezentantul acestuia Vitalie Zama împotriva deciziei din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție.

Se casează decizia din 29 aprilie 2009 a Curții Supreme de Justiție în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iacob Guja împotriva Procuraturii Generale a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ.

Se reține cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Iacob Guja împotriva Procuraturii Generale a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ în Curtea Supremă de Justiție, pentru examinarea recursului declarat de Iacob Guja împotriva hotărârii din 17 decembrie 2008 a Curții de Apel Chișinău.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Valeriu Doagă

judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Nina Vascan